

PREVOD

Pascal Quignard

Ime na koncu jezika

Predgovor

V četrtek, 5. julija, sem večerjal pri Michèle Reverdy s Pierrom Boulezem, Claire Newman, Olivierem Baumontom. Michèle je omenila, da ji je Instrumentalni ansambel Spodnje Normandije, ki ga vodi Dominique Debart, naročil zgodbo. Imeli smo mnogo težav z rezanjem kavnega sladoleda.

Skrivil sem nož.

Boulez je z novim nožem v roki stoje nameril. Kos sladoleda je zletel na tla. Ob udarcu se ni razbil. Dali smo ga pod vodo. Pripovedoval sem zasnovo neke zgodbe, v kateri manko¹ govora predstavlja vir dogajanja. Zdelo se mi je, da jo ta motiv bolj kot katerikoli drugo legendo usmerja h glasbi. Glasbeniki so, kakor otroci, kakor pisatelji, prebivalci te pomanjkljivosti. Otroci najmanj sedem let bivajo v tem manku, ki ga označuje sama beseda otroštvo². Glasbeniki se ga skušajo osvoboditi s pesmijo. Pisci se z grozo za vedno ustalijo v njem. Pisatelja določa prav ta otrplost v jeziku, ki poleg tega večino njih vodi do prepovedi oralnega. Jean de La Fontaine se je odpovedal pripovedovanju basni. To nalogo je zaupal nekemu igralcu, ki mu je bilo ime Gâches in ki je bil vedno ob njem, kadar se je La Fontaine bal, da mu bodo

¹ Fr.: "défaillance"; beseda je sorodna besedi "défaut" (prevedena kot 'pomanjkljivost'). (Besedilo se poigrava z etimološko sorodnostjo in zvočno podobnostjo posameznih besed, opombe opozarjajo na nekatere in pojasnjujejo tisto, čemur ni bilo mogoče slediti.)

² Fr.: "enfance"; lat.: "infantia" = nezgovornost; "infans" = še ne govoreč, nem.

naložili takšno ponižanje, da mora govoriti. Toda kateri človek ne pozna manka govora kot usode in tišine kot zadnjega obraza?

Padel je kozarec. Potem je posladek zdrsnil na krožnik s sirom.

Dva od nas sta se domislila, da sta Michèle Reverdy prosila za krušni nož.

Michèle se je dvignila, se obrnila proti meni in rekla, da bi v tem primeru verjetno vzela dvanajst godal, pihalni kvintet, čembalo in tolkala.

Zaščitil sem se s prtičkom in Michèle odgovoril, da bi v tem primeru potreboval lesen stol, igralko, mizo, kresilni kamen in svečo. Rekel sem, da bi potreboval tudi kolovrat, preslico in obroč za vezenje. Dodal sem jabolko. Zgodbo sem ji poslal 17. julija.

Iz Islandije sem se vrnil v sredo, 7. oktobra 1992. Bil sem razsvetljen: videl sem kraj pekla, kraj, v katerem je zemlja tako negostoljubna kot življenje, ki mu daje sicer malo zavetja. Videl sem kraj, kjer Bog ne obstaja. Videl sem kraj, od koder so prišli stari Normani, ki so se izkrcali v Caenu in izropali Avranches. Naslednjega dne, v četrtek, 8., je Michèle sedla za klavir in mi odigrala glavne teme, ki jih je napisala. Občudoval sem linije melodij, ki jih je hitro zapisovala s svinčnikom in skušala odpeti. Oklestila sva zgodbo v želji, da bi dosegla večjo nepredvidljivost v sosledju tišin, da bi poudarila kontraste in občutek zapuščenosti, ki ga vzbujajo, končno, da bi poudarila pripoved v delih, v katerih ženski glas sam govori na sceni. Spreminjala sva tekst. Ko sem se vrnil k svojemu stroju, sem natipkal zgoščen tekst, do katerega sva se dokopala. Michèle Reverdy sem ga poslal 15. oktobra.

Izčiščeni tekst je natisnjen na partituri. Celoten tekst, razširjen in razvit, objavljam tu.

Tistemu, ki jih prepisuje, glasbenici, ki jih poje, igralki, ki jih izgovarja, bralcu, ki jim sledi, ne da bi jih videl, potapljaajo se v njihov pomen, se besede zdijo manj nejasne kakor piscu. Da bi jih pisal, jih išče. Pisec je – kot tisti nož, dvignjen pred kosom sladoleda, ki mu uhaja – človek z zaustavljenim pogledom, ohromljenim telesom, rokami, iztegnjenimi v prošnji proti besedam, ki mu bežijo. Vsa imena visijo na koncu jezika. Priklicati jih, ko je treba in za stvar, ki oživi njihova majcena in črna telesa, je umetnost. Uho, oko in prsti čakajo v krogu, kot usta, to besedo, ki jo pogled išče intenzivno in obenem nikjer, bolj daleč, kot je telo, v globini zraka. Roka, ki piše, je prej roka, ki prelistuje manjkajoči govor, ki tipa proti preostanku jezika, se krči, vznemirja, berači na konici prstov.

"Konec", "pokonci"³ sta besedi, šele nedavno prevzeti iz jezika, ki so ga uporabljali frankovski vojščaki v časih, ko so vdrli v Galijo. "Pokončati"⁴, to je pognati⁵, to je

³ Fr.: "bout" = konec; "debout" = pri življenju, stoje, 'pokonci', na le-tej sem vztrajala v želji slediti zvočni podobnosti, s katero se poigrava izvorno besedilo.

⁴ Frankovsko: "bautan" = starinska oblika iz že pozabljenega jezika. 'Pokončati' skuša slediti besedni igri, ki zasleduje zvočno podobnost z "bout", "bouter".

siliti. Na "koncu" jezika: nekaj klije, ne da bi cvetelo. Nekaj sili, ne da bi prišlo na ustnice tistega, ki prisluškuje v tišini. To je "popek"⁶ nevidnega cvetenja jezika, ki še drži pokonci v ustih onkraj použivanja, kot presežek sape, ki ga rabi dihanje za to, da ohranja življenje. Aristotel je rekel: "Beseda je razkošje, ki ga življenje lahko pogreša." Popek poganja na ustih kot poganja na drevesih, kot poganja gumb na obleki ali mozolj na obrazu. Pubertetniki imajo prav, če se jim mozolji, ki kazijo njihove obraze, zdijo grdi: grozi jim, da bodo izgubili obraz vse do konca časa. To so sledi neke prihodnosti, v katerih smrt prinaša sporočilo, da je začela kliti in da se je pojavila zemlja, v kateri je spolnost tanatična, to je genitalna, to je kipeča, preden opeša v smrtnem prividu. Osební obraz je bolj jaz sam kot lastno ime, čeprav obraz ne ohranja življenja nič bolj, kot ga govor potrjuje. Mozolj, ki poganja proti popku obraza, je agonija. Brsti⁷ na drevesih so mozolji rož. Gumbi na plaščih so brsti biserovine.

Na postaji Lisieux smo se ovili v plašče in zapeli vse gumbé. Bilo je šest stopinj pod ničlo. V Herouvillu so bili nebesni svodi temni, dež, pene, tišina, led. Silovito me je pretreslo, ko sem odkril Avranches. Veliko sem prepisoval Hueta. Bil je glasbenik, filolog, janzenist, erudit, karteizijanec. Napisal je dve čudoviti knjigi: Razpravo o izvoru romana in dolgo, kruto freudovsko avtobiografijo, ki jo je želel izpisati v latinščini, da bi jo "odtegnil pogledu obrekljivcev in tistih, ki ne razumejo ničesar." Ko je 6. maja 1680 postal avranški škof, se je vrnil v Caen. "Poletja je preživel v Aunayu, zime v Parizu. Hotel je ponovno videti zemljo prednikov in je šel na Dansko. Od tam na Norveško in Švedsko. Ni zgrešil groba viteza Descartesa, zaustavil se je in se zamislil nad njim." V pismih je opisoval "lesene hiše, katerih slemena so polja zelenja in rož." V Caenu je deževalo. Ime na koncu jezika je bilo uprizorjeno 15. aprila 1993 v Lisieuxu, 18. v Hérouvillu, 20. v Avranchesu. V kavarni Ogledalo je bil med posladki na jedilnem listu tudi kavni sladoled. Michèle Reverdy je oklevala. Jaz sem naročil pito dneva.

Ime na koncu jezika

Kje je pekel? Kje je temna obala v globini jaza, kjer mine vse, kar ima dih? Kje vendar leži pekel, če je v jabolku, ki ga je mlada ženska ubrala in ga ponuja? Kje je ta kraj, kjer je vse pogubljeno? V Normandiji vedno raste trava, zima je ledena, poti

⁵ Fr.: "bouter" = 'pognati', spoditi
Fr.: "pousser" = siliti, poganjati, rasti.

⁶ Fr.: "bouton" = popek, poganjek, gumb, mozolj, bradavica; neprevedljiva besedna igra, ki gradi na več pomenih "bouton" in na etimološki zvezi z "bout".

⁷ Fr.: "bourgeons" = brst, popek.

so udrte, dežuje neprestano, drevo je kralj, jablan je na pretek.

Ocean je tam gospodar in njegov gospodar je veter. Gospodarji oceana so bili tudi gospodarji te zemlje. Gospodarji vetra so mornarji. V Normandiji je celo tisti, ki obdeluje njivo, mornar. Celó tisti, ki kroji obleke, je mornar. Celó tisti, ki stiska jabolčnik, je mornar. Celó polotok Cotentin je ladja mornarja, ki jo potiskajo v morje. Je drakar, zadrt v belo pobočje oceana.

Kralj Ludvik Jecljavi je umrl leta 879, meseca aprila. Za njim je bil Karloman. V tistih časih se dogaja ta zgodba, v časih, ko nihče na deželi in v pristaniščih še ni znal ne brati ne pisati. Bližalo se je leto tisoč. Takrat so bili v vojvodini Normandijski tisti, ki so pričakovali konec časa, in tisti, ki ga niso pričakovali. Na eni strani kristjani, na drugi Danci. Vendar so se mešali. Niso se mogli ločevati, kajti konec časa je vsako minuto vsakega dne. To je bilo pred Viljemom.

Bilo je staro mesto, ki se je imenovalo Dives. Bil je mlad krojač, ki se je imenoval Björn. Ime so izgovarjali, kakor bi se pisalo Jeune, in pravili so, da to v starem jeziku pomeni medved. Bil je lep. Nosil je tkane nabrane hlače, ki so se napihovale, srajco z rokavi je imel prevezano s širokim izvezenim pasom. Krojil je ženske obleke in vsem ženskam, ki so se prihajale oblačiti k njemu, se je zdel lep in bi ga rade imele za moža. Tkal je tudi velike tapiserije, kadar so mu to naročili. Poleg tega je vozal mreže, s katerimi so lovili ribe.

Bil je zvit. Poznal je odgovor na vse. Šival je tako dobro, da ni bil reven. Stanoval je v hiši, ki je stala na strmem bregu obale. V njegovi hiši sta na brunu vedno visela dva meča. Colbrune ga je ljubila.

Colbrune je stanovala v hiši nasproti. Preživljala se je z vezenjem. Noro je ljubila Jeune. Zjutraj, opoldne in zvečer ga je gledala skozi svoje okno. Ni več spala.

Neke noči, ko se je obračala v postelji, ne da bi mogla zaspati, si je rekla:

"Ne najdem miru. Nanj mislim in v trebuhu mi gori. Solze ščemijo moje veke. Postajam suha kot trska. Njegovo ime me neprestano preganja."

Naslednjega jutra se je oblekla, si zavezala rdeče-rumeno izvezen predpasnik, prekoračila cesto. Potrkala je na njegova polkna. Zlovoljno je dvignil oči, ker ga je zmotila pri delu. Rekla mu je, da ga ljubi in da bi bila srečna, če bi postala njegova žena. Dodala je:

"Ljubim vse na tebi. Ljubim vse do zvoka tvojega glasu. Kaj je tebi zvok tvojega glasu? Nič. Mene pa oživlja."

Jeune je odložil nit. Pogledal jo je. Rekel ji je, da se mu zdi, da sanja. Rekel ji je, da ga njena prošnja navdaja s ponosom. Rekel ji je, da je vedno z užitkom gledal, kako veže ob oknu. Rekel ji je, naj mu pusti čas sončnega zahoda, noči in zore, da premisli.

Naslednjega jutra, preden je odbilo poldne, je Jeune potrkal na Colbrunina vrata. Oblekel se je s skrbjo. Bil je v svoji srajci z dolgimi rokavi, kratkih hlačah, ki so se napihovale, in nosil je svoj okrašen pas. Spustila ga je noter. Bila je rdeča od vznemirjenja. Gledal je obrobe, ki jih je pravkar delala.

Potem se je obrnil k njej in vzel njeni roki v svoji roki. Rekel je, da želi postati njen mož, vendar njuni poroki postavlja pogoj. Rekel je:

"O tebi pravijo, Colbrune, da si najbolj sposobna vezilja vasi Dives. Bi zmogla izvesti pas, ki bi bil lep kot tale tu? Meni ni uspelo."

Pri teh besedah je Jeŭne odpel okraŝeni pas, ki je objemal njegovo postavo, in ga dal v Colbrunine roke.

Colbrune se je dotaknila pasu in zardela, ker je bil ŝe topel od telesa krojača Jeŭna. Odgovorila je:

"Poskusila bom, Jeŭne, kajti ŝelim postati tvoja ŝena. Upam, da te bom zadovoljila."

Colbrune je delala dneve in dneve. Bedela je cele noči, trudeč se, da bi povzela motive, ki so krasili pas. Vendar so bili vzorci tako prepleteni, niti, ki so jih spletale, tako tanke, barve tako pestre, da ji česa tako popolnega ni uspelo ponoviti.

Utrujenosti budnih noči se je pridruŝila groŝnja, da ji ne bo uspelo. Ŝalosti, da je le uboga delavka, se je pridruŝila beda ob misli, da jo bo Jeŭne zavrnil, saj ne bo izpolnila obljube.

Brezup jo je premagal. Izgubila je voljo do ŝivljenja. Ni več jedla. Rekla je:

"Ljubim ga. Znam vesti. Delam brez prestanka, vendar se lahko ŝe tako trudim, ne bo mi uspelo."

Pokleknila je in jokaje molila k Bogu. Rekla je:

"O ti, gospod neba in smrti, karkoli ŝe si, pridi mi na pomoč. Česa ne bi dala, da bi postala ŝena krojača Jeŭna?"

Neke noči, ko je ihtela, je zaslišala udarce po vratih. V roke je vzela svečo.

Obraz je pribliŝala naoljenemu praŝiĉjemu mehurju, ki je okno branil pred vetrom. Zagledala je postavo bogatega gospoda.

Bil je bleŝeĉe obleĉen. Nosil je zlato kamiŝolo, opasaĉ iz zlata in ŝirok bel plaŝĉ. Ŝe vedno je s pestjo udarjal po vratih. Colbrune je srameŝljivo odprla vrata do polovice. Gospod ji je rekel:

"Ne bojte se. Zablodil sem v noči. Sledil sem megli, ki visi nad reko. Videl sem vaŝo luĉ, ki sveti v temi. Ŝelel sem odpoĉiti kopita svojega konja. Privezal sem ga ob vaŝo ogrado. Rad bi tudi malo jedel in pil, ĉe vam to ne povzroĉa prevelikih nevŝeĉnosti."

Colbrune ga je spustila noter. V ognjiŝĉe je naloŝila poleno. Ponudila mu je svoj jabolĉni moŝt. Opazovala je njegov opasaĉ iz zlata. Gospod je ponovil:

"Laĉen sem."

Colbrune ga je prosila, naj ji oprostí, ker je tako raztresena, teŝi jo utrujenost noĉi. Dodala je:

"Ŝelite, da vam pripravim kaŝo?"

Gospod je odgovoril:

"Raje bi jabolko."

Colbrune je vzela skledo in ŝla po jabolko v shrambo. Podala mu je jabolko.

Gospod je zagrizel.

Medtem ko je hrustal jabolko, je gospod opazil, da si Colbrune skrivoma briše solze. Obrisal si je usta. Rekel je:

"Deklica, ti jočeš."

Pritrdila mu je. Dodala je:

"Ljubim krojača Jeûna. Če delam ob tako pozni uri, je to zato, ker sem Jeûnu obljubila, da mu bom izdelala okrašen pas. Vendar mi po petih tednih truda noč in dan ni uspelo nič, kar bi kaj veljalo. Kar poglejte."

Šla je iskat izvezeni pas in mu pokazala vse brezplodne poskuse, s katerimi se je trudila, da bi ga posnela.

Gospod se je nasmehnil in rekel:

"Počakaj. Svet je majhen ali pa je naključje nekaj nenavadnega. Zdi se mi, da imam v torbi, ki visi ob boku mojega konja, pas, ki je temu nenavadno podoben."

Ko se je gospod vrnil in sta primerjala pasova, sta ugotovila, da sta povsem enaka. Ne ene niti, ki ne bi bila iste barve. Ne enega vzorca, ki ne bi bil enak.

Tedaj je Colbrune nenadoma zaihtela. Rekla je:

"Jokam, ker sem revna. Ta pas je vreden najmanj enega konja, ali sedem krav. Ali ene zlate zaponke. Nikoli ga ne bom mogla kupiti od vas. Nikoli se ne bom poročila z Jeûnom."

Gospod ji je rekel, naj takoj neha jokati. Približal se ji je in ji pobožal lase. Rekel ji je:

"Dam ti ta pas zastonj, če hočeš."

"V zameno za kaj?" se je uprla Colbrune in se hitro iztrgala iz gospodovih rok.

"V zameno za preprosto obljubo," je rekel gospod.

"Kakšno?" je vprašala Colbrune.

"Da ne pozabiš mojega imena," je rekel gospod.

"Kako vam je ime?" je vprašala Colbrune.

"Ime mi je Heidebic Helski," je odgovoril gospod.

Colbrune ni mogla zadržati smeha. Plosnila je z rokami. Rekla je:

"Kako bi pozabila tako enostavno ime: Heidebic? Zdi se mi, da se norčujete iz mene."

Gospod je rekel:

"Ne norčujem se iz tebe, Colbrune. Vendar se ne smej tako glasno. Če se namreč čez eno leto, istega dne, ob isti uri, sredi noči ne boš spomnila mojega imena, tedaj boš moja."

Colbrune se je smejala še lepše.

"To je lahko, je rekla, zapomniti si ime!"

Stopila je bliže in vzela pas iz gospodovih rok. Gospod se je dvignil s klopi. Colbrune je spet spregovorila:

"Vendar vas ne želim varati, gospod. Ljubim samo krojača Jeûna. Dala sem mu besedo in moram se poročiti z njim, takoj ko mu prinesem pas."

Gospod je rekel:

"Povedala si mi že, kakšne obveznosti imaš do svojega krojača. Vendar ne pozabi zaveze, ki si jo sklenila z mano. Ne pozabi mojega imena. Če te spomin prevara, toliko slabše za tvojega krojača, morala mi boš slediti."

Colbrune je rekla:

"Ponavljate se. Nisem neumna. Zapomniti si ime Heidebic Helski ni težja naloga kot zapomniti si ime Colbrune in nikoli mi ni bilo težko spomniti se svojega imena. Bili ste dobri, gospod. Vendar se bojim, da po enem letu v svojih rokah ne boste imeli nič razen vetra in obžalovanja."

"Morda bo tako," je rekel gospod Helski z nenavadnim smehljajem. "Toda če bi bil na tvojem mestu, bi dobro izkoristil Jeûnovo telo in močno bi ga stisnil v svojih rokah!"

Pri teh besedah si je ponovno nadel plašč, ki je bil povsem bel, prestopil je prag vrat, šel do ograde, se vzel na konja, se vrnil v noč. Gospod in njegov konj sta se kmalu potopila v meglo, ki je visela nad reko.

Jeûne se je nenadoma prebudil. Vrgel je pogled na okno: sonce je komaj vžšlo in že je nekdo trkal na njegova vrata. Skočil je iz postelje. Rekel si je:

"Upam, da je Colbrune. Mislim, da je dokončala pas."

Šel je odpret. Sklonjena nad mizo sta gledala oba pasova. Primerjala sta. Smejala sta se. Jeûne je rekel Colbrune:

"Vilinske roke imaš."

Colbrune je zardela. Izprsil se je.

Oba pasova, razstavljena pred njima, sta si bila tako podobna, da ne eden ne drug nista več vedela, kateri je tisti, ki ji ga je Jeûne zaupal.

Colbrune je nenadoma rekla:

"Torej bova jutri lahko objavila oklice."

Jeûne ji je rekel, da ni treba čakati do jutri in oklice lahko objavita še danes. Dodal je:

"Ponosen sem, da bom poročil delavko, ki ji je uspelo izvesti, česar sam nisem bil sposoben dobro narediti."

Prijel je njene roke. Potegnil je njeno telo k sebi. Objela sta se.

Poročila sta se. Jeûnovo premoženje je bilo: lesena hiša na obali Diva, deset širin blaga, kladivo, dva meča. Colbrunina dota je bila: lesena miza, stol, kresilni kamen in sveča, kolovrat, jabolko in obroč za vezenje. Pred vsemi je Jeûne podaril Colbrune izvezeni pas in ji ga pripel. Pred vsemi je Colbrune podarila Jeûnu izvezeni pas in sam si ga je pripel čez trebuh. Prepasana z izvezenima pasovima, sta popila vsak svojo škodelo jabolčnika pred vsem mestecem Dives in tako je bil poročni obred med Jeûnom in Colbrune sklenjen v soglasju z vsemi.

Poroki je predsedoval kovač, obkrožen z mornarjem, krznarjem, ribičem, tesarjem in pekomo.

Colbrune se je vzpela na kravo in se napotila v Jeŕnuovo hišo. Jeŕne je svoji soprogi dal ključe.

Zgrebla je pepel v ognjišču. Okopala se je, se počesala in s trakom spela lase na tilniku, vzela kladivo v desno roko, se ulegla na posteljo, razprla noge in ga sprejela. Bila sta srečna drug z drugim. Devet mesecev je minilo.

Ko je Colbrune na koncu devetega meseca nekega dne na svojem okviru vezla silhueto črnega bojnega konja, se ji je obraz nenadoma spačil.

Colbrune se je spomnila gospoda, ki jo je obiskal nekega večera, ko je jokala in je pustila luč prižgano v temi, na predvečer dneva, ko se je zaročila z Jeŕnom. Spomnila se je obljube, ki jo je dala. Bila je že na tem, da se spomni gospodovega imena, ko je to ime nenadoma pobegnilo njeni misli.

Ime je bilo na koncu njenega jezika, vendar ji ni uspelo, da bi ga našla. Ime je plavalo okrog njenih ustnic, bilo je čisto blizu, čutila ga je, vendar ga ni mogla zgrabiti, ga položiti v svoja usta, ga izgovoriti.

Bila je vznemirjena. Dvignila se je.

Naj je še tako iskala po svojem spominu, ni se spomnila imena skrivnostnega gospoda. Njene oči so se napolnile z grozo.

Kročila je po sobi.

Naj je ponovila vse geste, ki jih je naredila tistega večera, naj je šla v shrambo po jabolka s skledo iz fajanse, naj je postavljala noge v svoje stopinje, naj je mislila na beli plašč, črnega konja in opasač iz zlata, naj je glasno ponavljala stavke, ki jih je izgovorila tiste noči, spomnila se je gest, jabolka, ki je hrustalo pod zobmi gospoda, njegove kamižole, besed, stavkov, vendar se ni spomnila imena.

Ni več spala.

Ŗalost je zajela spalnico. Ponoči jo je bilo strah, zavračala je svojega moŕa, obračala se je v postelji, iščoč ime, ki ga je izgubila.

Moŕ se je čudil.

Potem ko je Ŗalost zajela spalnico, je premagala tudi kuhinjo. Colbrune je zaŕigala jedi. Kadar jed ni bila zaŕigana, je pozabila pripraviti mizo. Ni več grebla pepela v ognjišču in umazani dimnik se je kadil. Dogajalo se ji je celo, da je pozabila pripraviti hrano – tako je bila v grozi prevzeta z iskanjem imena, ki ga je izgubila.

Moŕ se je jezil.

Bila je vse bolj suha. Spet je bila videti kot trska. Potem ko je Ŗalost zajela spalnico in kuhinjo, je premagala tudi sadovnjak. Ni je več zanimala zelenjava, ki je rasla na vrtu. Ni več pobirala korenja. Kunci so nemirno pričakovali hrano. Ker v sadovnjaku ni bilo več jabolk in hrušk, so ga ptiči zapustili. Vse je postalo tiho.

Colbrune je blodila pod vejami dreves, ne da bi dvignila glavo, zgrbljena, ne da bi kaj videla, iščoč ime, ki ga je izgubila.

Moŕ ji je nenadoma dal klofuto.

Colbrune je obrnila svoj solzni obraz proti Jeŕnu. Prijel je njeni roki in jo neza-

dovoljno vprašal o razlogu za takšno spremembo v njenem vedenju. Zakaj se je nanju zrušila žalost?

Zakaj ne je več? Zakaj ponoči, ko ležita drug ob drugem, odriva njegove roke, in zakaj vso noč joka v globini svojih prsi? Zakaj je sadovnjak postal tih? Zakaj je ognjišče postalo mrzlo? Zakaj blodi po hiši s sklonjeno glavo, kot nora ženska v vrtu, premikajoč ustnice, kot bi želela nekaj reči in se vendar ne odloči tega izgovoriti?

Colbrune ni mogla odgovoriti. Lice jo je bolelo, tako močna je bila klofuta.

Še glasneje je zaihtela. Hlipajoč je sklonila glavo v moževne roke. Ni nehala jecati in jokati. Ježne je pobožal ženine lase. Rekel ji je:

"Preveč jočeš. Klical te bom Dives, toliko jočeš. Klical te bom kot reko, ki teče skoz našo vas, katere voda poji naše sadje, v kateri se napajajo naši konji, iz katere pijejo naše krave, v kateri namakajo naše perilo, iz katere je naša juha, ki umiva naše obraze in naše roke in v kateri ribe vse leto brez prestanka odpirajo usta, kot delaš ti ves dan."

Stopila je za štiri korake nazaj. Colbrunin obraz je bil popolnoma blede. Solze so ji nehale teči. Odpela je svoj pas in mu ga podala.

Pokončno, z odločnim izrazom je stala pred njim. Colbrune je rekla:

"Prevarala sem te. Sram me je. Ta pas ni moj. Ni mi uspelo, da bi ga izvezla. Uporabila sem zvijačo. Neke noči, sredi noči, ko sem jokala, ker ga nisem mogla narediti, sem pustila svečo prižgano. Bogat gospod je potrkal na moja vrata. Svojega konja je privezal ob ogrado. Nosil je velik bel plašč. Dal mi je ta pas in jaz sem mu dala besedo, da bom njegova, če pozabim njegovo ime, ko bo minilo leto. Minilo je že več kot devet mesecev. Kaj je ime? Kaj je lažjega kakor zapomniti si ime? Beseda pas, kako jo pozabiti? Beseda ljubezen, kako si je ne zapomniti? Tvoje ime, umrla bom z njim na ustnicah. In vendar mi je to ime pobegnilo."

Krojač se je približal. Vzel je pas, vzel ženo v naročje.

"Ne joči," ji je rekel. Ljubim te. "Našel bom to ime. Ali pa bom našel tega gospoda."

Naslednjega dne se je Ježne dvignil, preden je sonce vzhlo. Oblekel se je. Vprašal je Colbrune, v katero smer je odšel gospod, ko jo je zapustil. Rekla je:

"Tja."

Odšel je tja. Sledil je rečni strugi. Prišel je v gozd. Govoril je z gozdarji. Kopal je po goščavi. Plezal je na skale.

Po dveh dneh hoda se je usedel na štor, ker ga je premagala utrujenost. Zajokal je. Bilo je že sredi desetega meseca. Nenadoma je pred sabo zagledal zajčka, ki je dvigoval gobček. Mali zajec je rekel:

"Zakaj jočeš?

"Iščem gospoda, ki ima bel plašč."

Zajček je rekel:

"Sledi mi!"

Jeune se je dvignil in mu sledil.

Zajček ga je vodil v svoj rov, ki je bil prikrit z mahom. Jeune je počepnil. Spravil se je na vse štiri. Vstopil je. Spustil se je pod zemljo. Prišel je na drug svet. Videl je velik bel grad, ki se je bleščal v noči. Dvižni most je bil spuščen. Prekoračil je dvižni most.

Na dvorišču so konjarji drgnili konje.

Sredi notranjega dvorišča so sluge loščili veliko kočijo iz zlata. Drugi so čistili vratca.

Jeune se je približal slugam. Spoštljivo jim je rekel:

"Vas smem vprašati, zakaj loščite to kočijo?"

"Naš gospod se pripravlja, da bo šel kmalu na zemljo iskat mlado veziljo, ki jo hoče narediti za svojo ženo," so rekli sluge.

"Kočija, ki jo loščite, je res veličastna," je rekel Jeune. "Povejte mi, po resnici, kako bi bilo mogoče, da gospod, ki ima tako veličastno kočijo, ne bi imel tudi veličastnega imena?"

"To je res," so rekli. "To je kočija Heidebica Helskega."

Jeune je vzdrltel.

"Povejte Heidebico Helskemu, da ga pozdravlja krojač Jeune."

Drugega za drugim je pozdravil sluge in konjarje okrog kočije. Sluge in konjarji so mu vsak posebej vrnili pozdrav.

Zapustil je grad. Dvignil se je iz pekla. Treba je povedati, da je Hel pri starih prebivalcih Normandije ime za pekel.

Treba je povedati, da je pekel ime za svet pri vseh prebivalcih sveta.

Stopil je iz rova. Ko se je vrnil na svež zrak, je stekel proti mestecu Dives. Ponavljal je ime Heidebic Helski. Zadrževal ga je v mislih tako, da si ga je ponavljal. Trudil se je, da bi ga mogel ponovno izreči.

Ko je prišel do reke, je v vodi videl odsev svoje hiše. Ustavil se je. Podoba, ki je valovala na Divu, se mu je zazdela lepa. Položil je roko na ograjo. Motril je odsev hiše, ki se je bleščala na vodni gladini. Nenadoma je začutil lakoto.

Ko se je dvignil, je hotel izgovoriti ime: bilo je tu, čisto blizu, bilo je na koncu njegovega jezika. Plavalo je okrog njegovih ust kot megla. Zdaj se je približalo, zdaj se je oddaljilo od roba njegovih ustnic. Toda ko bi ga moral povedati ženi, imena ni bilo⁸.

Počival je dva dni. Colbrune je ponoči trepetala v Jeunovih rokah, tako se je bala, da bo ločena od njega. Prišel je enajsti mesec. Odšel je, sledil reki, stopil v gozd. Iskal

⁸ V fr.: "le nom lui fit défaut"; "défaut" se navezuje na besedi "défaillance" (v prevodu 'manko') in "défaut" (v prevodu 'pomanjkljivost') iz uvoda; natančnejši prevod bi morda bil takle: "mu je ime umanjalo", vendar ne ustreza jezikovnemu stilu zgodbe.

je pod mahom, toda rova ni našel. Spraševal je živali, kje je svet pod zemljo, in živali so ostale neme ali pa so bežale pred njim. Prodril je zelo globoko v gozd.

Na koncu gozda je prišel do oceana.

Bil je utrujen. Usedel se je na rob skale, ki je štrlela v vodo in so jo oblivali valovi. Zajokal je.

Na morski gladini se je pojavila raža. Rekla je:

"Zakaj jočeš?"

Jeune je gledal ribo v majhnih belih valovih in ji rekel:

"Iščem gospoda z belim plaščem in opasačem iz zlata."

Raža je rekla, ko se je potapljala v morje:

"Sledi mi."

Potopil se je v ocean. Dotaknil se je morskega dna. Za zidom iz alg je videl velik bel grad, ki se je bleščal v mraku. Dvižni most je bil spuščen. Prekoračil ga je.

Na dvorišču so vojaki sedlali črne bojne konje.

Sredi notranjega grajskega dvorišča so sluge polagali rdeče blazine v kočijo. Kuharji so prinašali vrče z vodo in omamno dišeče pladnje s srebrnimi pokrovi in jih skrbno postavljali v predale na notranji strani vrat.

Jeune se je približal kuharjem in jim spoštljivo rekel:

"Vas smem vprašati, zakaj postavljate te jedi v vrata?"

"Naš gospod se odpravlja iskat mlado veziljo na zemlji in ji želi med potovanjem ponuditi majhen obed."

"Te dišave so res izredne," je rekel Jeune. "Povejte mi, po resnici, kako bi bilo mogoče, da tisti, ki je dal pripraviti tako izredne jedi, ne bi sam imel tudi izrednega imena?"

"To je res," so rekli. "To je hrana, ki jo vsakega dne je Heidebic Helski."

Jeune si je obliznil ustnice.

"Povejte Heidebicu Helskemu, da ga pozdravlja krojač Jeune."

Drugega za drugim je pozdravil kuharje okrog kočije. Kuharji so mu vsak posebej vrnili pozdrav.

Dvignil se je z morskega gradu. Prodril je morsko gladino. Na obali se je otrešel. Prekoračil je peščino. Stopil je v gozd. Tekel je, ponavljal je ime Heidebic Helski. Zadrževal ga je v mislih tako, da si ga je ponavljal. Trudil se je, da bi ga mogel ponovno izreči.

Prekoračil je gozd. Stopil je iz gozda in se spustil v dolino. Sledil je reki. Podal se je na most. Na mostu je videl svojo ženo, kako teče proti njemu in ga kliče. Dan je bil tako blag. Bil je mrak. Žena je klicala njegovo ime. Za njo je zahajalo sonce. Videl je tudi njeno ogromno senco, ki jo je zahajajoča zvezda metala na lesene deske mostu in ki je tekla pred njo. Bil je lačen, bil je utrujen. Zastal je pred to ogromno senco, ki se mu je približevala.

Ko je objel ženo in ga je vprašala, ali je našel ime, in ko ji ga je hotel zaupati, ga ni takoj našel: ne, da bi ime bilo daleč, bilo je tu, čisto blizu, bilo je na koncu

njegovega jezika. Plavalo je okrog njegovih ust kot senca. Zdaj se je približalo, zdaj se je oddaljilo od roba njegovih ustnic. Toda ko bi ga moral povedati ženi, imena ni bilo.

Počival je dva dni. Colbrune ponoči sploh ni več legla. Blodila je po hiši. Trudila se je najti ime. Napolnjevala jo je groza. Prišel je dvanajsti mesec. Zapustil je hišo. Sledil je reki. Prekoračil je most. Stopil je v gozd in ni našel zajčka. Stopil je iz gozda in prišel na obalo. Šel je naprej do roba skale. Nobena riba ga ni ogovorila. Od daleč je videl polotok in goro.

Prispel je do gore. Vzpenjal se je dneve in dneve.

Ko je prišel do polovice višine, je pobočje postalo tako strmo, da ni mogel plezati višje. Jeune je gledal svoje prste: bili so v krvi. Kako bodo ti nežni prsti krojača poslej mogli šivati? Bo sploh mogel vdeti nit v iglo? Zdelani so bili od skal in so krvaveli. Zajokal je.

V njegovo bližino je sedla kanja.

Kanja je počasi zložila svoja ogromna krila in mu rekla:

"Zakaj jočeš pripet na skalo?"

Jeune ji je rekel:

"Iskal sem gospoda z belim plaščem, opasačem iz zlata in velikim črnim bojnim konjem. Vendar se ne morem vzpeti višje."

Kanja je rekla:

"Sledi mi."

"Ne znam leteti," ji je rekel krojač.

"Ne gre za to, da bi letel," mu je rekla kanja. "Gre za to, da ne padeš!"

"Iz tega ne bo nič," je rekel Jeune. "Kakorkoli že, ne bom zadržal imena, za katero prosi moja žena. Spustil se bom nazaj."

"Sledi mi. Ni daleč," mu je odvrnila kanja. "Pokazala ti bom prelom v gori."

Res ni bilo daleč. Kanja je letela. Jeune ji je sledil, oprijemajoč se skal. Z razpetim krilom mu je pokazala prelom v gori.

Spustil se je v goro. Trajalo je dneve. Na dnu prepada je videl velik bel grad, ki se je bleščal daleč v breznu. Pognal se je. Padel je na kolena. Brišoč si kolena, je prekoračil dvizni most, ki je bil spuščen.

Na dvorišču so se vitezi vzpenjali v sedla.

Sredi notranjega grajskega dvorišča so se štirje vojaki vzpenjali na streho zlate kočije in vihteli orožje.

Jeune se je približal vojakom in jim spoštljivo rekel:

"Vas smem vprašati, zakaj se vzpenjate na to prazno kočijo, iskreč svoje orožje?"

"Naš gospod bo prišel vsak trenutek, da gre iskat mlado veziljo na zemljo, in moramo ga ščititi."

"To orožje ima res blesk, ki ga ni mogoče primerjati z ničimer," je rekel Jeune. "Povejte mi, po resnici, kako bi bilo mogoče, da tisti, ki ima tako bleščeče orožje, ne

bi sam nosil tudi bleščečega imena?"

"To je res," so rekli. "Orožje pripada Heidebicu Helskemu. Zdaj pa se umaknite s poti, kajti pripravljamo se na odhod."

Jeune je stekel in kričal za sabo:

"Povejte Heidebicu Helskemu, da ga pozdravlja krojač Jeune."

Tekel je. Vzpenjal se je na skale kot gams. Dvignil se je iz Hela. Stekel je. Ponavljal je ime Heidebic Helski. Zadrževal ga je v mislih tako, da si ga je ponavljal. Trudil se je, da bi ga mogel ponovno izreči.

V Divu je Colbrune čakala Jeuna. Bila je shujšana. Iskala je izgubljeno ime. Trepetala je. Bilo je samo še tri dni do usodnega dne in Jeune se še vedno ni vrnil. Iskala je v globini sebe in vendar ni našla imena, ki ga je iskala. Potila je krvave srage, tako zelo se je bala, da bo ločena od Jeuna. Vzpela se je na pručko. Zgrabila je enega od Jeunovih mečev, ki sta visela na brunu. Nabrusila je meč, da bi umrla. Ni hotela, da jo gospod vzame za ženo. Ni hotela pripadati nikomur razen Jeunu.

Ponavljal je ime. Bil je devetindvajseti dan dvanajstega meseca. Jeune se je spustil z gore, skakajoč s skale na skalo. Dosegel je obalo. Tekel je. Vstopil je v gozd in ga prekoračil. Bil je enaintrideseti dan dvanajstega meseca. Noč je padla. Bila je enajsta ura zvečer. Tekel je. Prešel je most. Ni bilo odseva na rečni gladini in ni bilo senc, ki se ne bi takoj zlele z nočjo.

Odrinil je vrata in ni pogledal žene, ki je v grozi potila krvave srage. V roki je držala meč. Obračala mu je hrbet. Sedela je pred ognjiščem. Konica meča je počivala na tleh.

Zakričal je:

"Heidebic Helski, to je ime gospoda!"

Zrušil se je na tla. Colbrune se je obrnila. Ko se je Colbrune dvignila, je zadonel prvi udarec polnoči, veter je zapihal, vrata so se odprla, gospod Helski se je pojavil v okviru vrat. Pod svojim velikim belim plaščem je bil oblečen sijajno, opasač iz zlata je oprijemal njegovo postavo. Za njim je bilo videti zlato kočijo, ki se je bleščala na globini noči.

Gospod se je smeje približal. Hotel je prijeti Colbrune za roko. Umaknila je roko, se vzpela naprej in rekla:

"Zakaj me hočeš prijeti za roko?"

"Se spominjaš mojega imena, Colbrune?"

"Seveda se spominjam imena, ki ga nosite. Poznate mnogo žensk, ki bi pozabile ime svojega dobrotnika?"

"Katero je moje ime?" je vprašal gospod.

"Počakajte samo, da ga moj jezik prinese. Počakajte samo, da ga moje ustnice izgovorijo."

"Katero je moje ime?" je zakričal gospod.

Nežno, z nasmehom je Colbrune rekla :

"Heidebic Helski je vaše ime, gospod."

Tedaj je gospod spustil krik. Vse je postalo črno. Vse je ugasnilo, kot ta sveča, ki jo ugasim, ko govorim.

Vsi tisti, ki govorijo, ugasijo luč.

Slišati je bilo samo bobnenje galopa v noči.

Ko je Colbrune zbrala pogum, da je ponovno odprla oči, kočije ni bilo več tam.

Colbrune se je sklonila nad postavo onesveščenega Jeđna in poljubila njegove ustnice.

Noč je bila tako črna, kot je ostala do naših dni, in Colbrune je morala tretji kresilni kamen, da je prižgala svečo ob moževem obrazu, nadenj je sklanjala svoje lase, svojo glavo, prožila mu je svoje ustnice in on je slabotno dihal.

Jeđne je bil shujšan. V trebuhu mu je krulilo od lakote. Colbrune je s svečo v roki pokleknila na tla.

"Oramus ergo te, Domine: ut cereus iste in honorem tuis Nominis consecratus, ad noctis hujus caliginem destruendam, indeficiens per severet" (Prosimo te, Gospod, naredi, da bo ta voščena sveča, posvečena spominu Tvojega Imena, gorela, ne da bi ugasnila, da prežene temo te noči.)

Jeđne se je prebudil. Bil je slaboten. Njegov obraz je bil blede. Colbrune ga je prijela za roko in mu pomagala, da se je dvignil. Oba sta pokleknila pred prižgano svečo. Molila sta:

"Oramus ergo te, Domine: ut cereus iste in honorem tuis Nominis consecratus, ad noctis hujus caliginem destruendam, indeficiens per severet" (Prosimo te, Gospod, naredi, da bo ta voščena sveča, posvečena spominu Tvojega Imena, gorela, ne da bi ugasnila, da prežene temo te noči.)

Minuto sta trepetala, potem sta bila srečna vse življenje. Njuni otroci in otroci njunih otrok so se množili in končno so umrli in zapustili mizo; svečo; nit; kolovrat, da prede to nit iz živalske volne; preslico, da nit navije; in moj glas, da jih govori.

Mala razprava o Meduzi

Zapustili smo Eure in breg Avre. Star sem bil dve leti. Preselili smo se v Normandijo, v Le Havre. Pristanišče in mesto sta se začela obnavljati. Naše sobe so gledale na ruševine brez konca, za katerimi je bilo slutiti morje.

Mama je vedno sedela na kraju jedilne mize, s hrbtom proti kuhinjskim vratom. Nepričakovano nam je zaukazala molčati. Dvignila je obraz. Njen pogled se je oddaljil od nas, se izgubil v prazno. V tišini je nad nami stegnila roko. Mama je iskala besedo. Nenadoma se je vse ustavilo. Potem nenadoma ni bilo ničesar več.

Zbegana, daljna, z iskrečimi se očmi, uprtimi v prazno, je v tišini poskušala priklicati besedo, ki jo je imela na koncu jezika. Tudi sami smo bili na robu njenih ustnic. Bili smo na preži, kot ona. Pomagali smo ji s svojo tišino – z vso močjo svoje tišine. Vedeli smo, da bo priklicala izgubljeno besedo, besedo, ki jo je spravljala v obup. Kicala je, zamaknjena, opotekajoča se v zraku.

Njen obraz se je razjasnil. Našla jo je: izgovorila jo je kot čudež. Bil je čudež. Vsaka najdena beseda je čudež.

Kakor se tisti, ki ga zadene Meduzin pogled, spremeni v kamen, je tista, ki jo zadene pogled manjkajoče besede, videti kakor kip.

Kakor Orfej, ki se nenadoma obrne, da bi preveril, se prepričal, da je njegova ljubljena tam, da se dviga za njim iz pekla, okameni ponovno rojstvo nekega čustva v lažnivi obliki nekega spomina, tako zbranost, v katero nas potopi iskanje imena, ohromi vrnitev, za katero se trudi. Nadene spono tistemu, na kar upa.

Ta izkušnja znane in odvzete nam besede je izkušnja, v kateri nas napade pozaba človeškosti, ki je v nas. V kateri se dotaknemo naključnega značaja naših misli, krhke narave naše identitete, nehotene snovi našega spomina in njegovega izključno jezikovnega tkanja. To je izkušnja, v kateri se naše meje in naša smrt prvič srečajo. To je obup, ki je lasten človeškemu govoru. To je obup nad pridobljenim. Ime na koncu jezika nas spomni, da jezik v nas ni refleksno dejanje. Da nismo živali, ki govorijo, kakor vidijo.

Če se neka beseda lahko izgubi, to pomeni: jezik nismo mi sami. Če je jezik v nas pridobljen, to pomeni: lahko izkusimo njegovo odpoved. Če smo lahko podvrženi njegovi odpovedi, to pomeni, da se celota govora lahko vrne na konec jezika. To pomeni, da se lahko vrnemo v hlev, ali v pragozd, ali pred rojstvo, ali v smrt.

(...)

Četrto del

Tri pošasti so živele na skrajnem Zahodu, onkraj mej sveta, na strani Noči. Dve od teh pošasti sta bili nesmrtni, Stena in Evrijala. Zadnja je bila smrtna in ime ji je bilo Meduza. Glave so jim obdajale kače. Imele so velike čekane, kakršne imajo merjasci, roke iz brona, krila iz zlata. Njihove oči so žarele. Bogovi so bili mlajši od teh pošasti. Kdorkoli, bog ali človek, je srečal njihov pogled, se je spremenil v kamen.

Kralj Argosa je imel zelo lepo hčer, ki jo je noro ljubil. Ime ji je bilo Danaja. Preročišče ga je posvarilo: če rodi sina, bo ta ubil svojega deda. Zato je kralj zaprl hčer v podzemno sobo s stenami iz brona.

Zeus jo je obiskal v podobi zlatega dežja. Tako se je rodil Perzej.

Kralj je jokal. Šel je na morsko obalo. Danajo in njenega sina je dal zapreti v lesen

zaboj. Dal ju je vreči v morje. Neki ribič je v svojih mrežah zaboj izvlekel. Poskrbel je za mater in vzgojil otroka. Zgodilo se je, da se je tiran Polidekt zaljubil v Danajo in poželet njeno telo. Perzej je tiranu obljubil glavo pošasti z ženskim obrazom, če se odpove svoji želji.

Vzel je kopje, ščit, meč, čelado in se odpravil proti smrti, na zahod sveta. Polastil se je sedmih magičnih predmetov: krilatih sandal, srpa in malhe, edinega zoba in edinega očesa Graj, kape iz pasje kože bogov mrtvih. Našel je brlog ženske z ženskim obrazom na obličju. Da bi se izognil srečanju z njenim pogledom, se je zavaroval z dvema ukrepoma: 1. Perzej se je odločil, da bo v pošastno jamo vstopil ponoči, 2. Perzej je zložil svoj ščit.

Tako Perzej v trenutku, ko se ji je v jami približal, Meduzi ni gledal v obraz: v noči je svoj ščit uporabil kot ogledalo. Ko ji je vrnil njeno podobo, se je prestrašila. Rekla je:

"Nisi me videl. Igral si zvijačno in vendar se ti zahvaljujem. Ko bo mrtev, moj obraz ne bo le ohranil svoje moči, temveč jo boš s tem, da me ubiješ, še povečal. Moj obraz je smrt za tiste, ki ga ugledajo, ti mu boš dodal še mojo lastno smrt. Bojim se, da boš obžaloval svoje početje. Premisli še enkrat. Jaz sem obličje žensk in ti ga ne boš spoznal. Poglej me!"

Perzej, še vedno z glavo obrnjeno nazaj, je rekel Meduzi:

"Ne verjamem, da bom kdaj hotel pogledati smrt."

Potem je Perzej, še vedno z glavo, obrnjeno v globino jame, s pomočjo ogledala, v katerem je videl senco telesa, dvignil srp. Odsekal je glavo ženske z ženskim obrazom. Tipajoč v noči, je stlačil glavo v svojo malho in jo prinesel boginji mesta Atene, ki jo je postavila na sredo svoje egide.

"Ordinatur, contenat, rumpat." Tri so, pravi Izidor Seviljski. Prva snuje, druga tke in tretja razdira.

Tri vile so, ker so trije tudi usodni ukazi. In tri usode so, ker so trije časi. S prsti vijejo niti.

Preteklost je tisto, kar je odvitó z motka. Šedanjost, kar je pod prsti. Prihodnost je nit, ki ostaja na preslici.

Zakaj so to ženske? Ker moški ne rojevajo žensk. Ker ženske in moške rojevajo ženske. Zakaj ima boginja obličje ženske z ženskim obrazom? Ker je to prvo obličje. Od treh žensk sta dve vedno nesmrtni. Od treh žensk sta dve vedno Materi.

Zakaj ženske postanejo Matere? Zakaj ženske rojevajo otroke? Matere rojevajo otroke, da odrinejo smrt v verigo rodov. Predajajo štafeto, ki žge prste, ko jih približajo središču živega ognjišča. Predajajo štafeto tistega, kar jim vzbuja grozo; predajajo podobo tistega, česar ni mogoče videti v obraz; oddajajo obraz, ki nima obličja. Skrb za kričanje poverjajo najmlajšim, ker nimajo poguma, da bi same prevzele pekel, ker niso nikoli izpričale želje prekiniti tok smrtnega krika. Očetje posredujejo ime, ki samo zase ne pomeni nič. Oni predajajo govor. Ženske premeščajo breme smrti na hrbte otrok, ki jih rojevajo v bolečini, z odprtimi usti, kriče. Predajajo izvor.

Očetje posredujejo ime. Matere posredujejo kričanje.

Tisto, kar je pod prsti, tisto, kar je na ustnicah, tisto, kar je pred očmi, to je trojno. To so Parke, Sfinge, Sirene ali Gorgone. Na eni strani glasovi pogubljenja. Na drugi osupljivi pogledi. To so vedno ženske, kajti Matere so vedno ženske.

Osuplost pogleda pred predmetom, ki je odveč, predmetom, ki narašča, predmetom metamorfoze, predmetom, ki vznemirja sanje, nima nič skupnega z osuplostjo ob govoru, ki umanjka. Perzej lahko proti Meduzinemu pogledu obrne njeno moč smrti. Odsotnost sebi v iskanju spomina, ki uhaja volji tistega, ki bi si ga rad povrnil, je nemogoče obrniti. Tistega, kar uhaja, ni mogoče niti odsevati. Ni ga mogoče videti v resničnosti niti v ogledalu. To je Meluzina. Kakor v spočetju, kakor v najzgodnejšem otroštvu, koža, ki ločuje jaz in svet, ni narejena. Ta pomanjkljiva koža je manko. Beseda je zbegana v sebi ali zunaj sebe, neprestano. Kakor muha, je v norosti govorila Katarina Medičejska. Kakor glasba – ki ne pozna niti zunanosti niti notranosti in proti kateri ne ščiti nobena koža, nobena veča. Kajti nobena veča se ne spusti nad uho.

Gorgone so vedno upodobljene v obraz, kot ženski spol. To so osupljevalke. Sileni so vedno upodobljeni iz profila, kot moški spol. To so zaslepljevalci.

Pred Sfingo je treba znati odgovoriti ali umreti. Nasproti duhovni prisebnosti stoji počasna pamet. Kako odgovoriti na uganko in ji nekako obrniti ogledalo? Ko imaš čas povrniti se za vsako besedo, ki je bila na koncu jezika, in je zdaj na koncu papirja: to je pisati. Pisati, to je vzeti si čas izgube, vzeti si čas povratka, spojiti se s povratkom izgubljenega. Takrat ima čustvo čas, da oživi spomin; spomin ima čas, da se povrne; beseda ima čas, da je poiskana; izvor ima čas, da ponovno osupi, obraz ponovno najde obličje.

Med užitkom in željo bedimo. Med bdenjem – ki je dnevni sen – pišemo. Iščemo besede. Chrétien de Troyes je edini romanopisec francoskega jezika, ki je v svojih romanih naštel te uganke, te prizore "podeželskih sanjačev", te pozabe, te omedlevice, te raztresenosti ali budne sanje, te napade nenadne nemosti, te trenutke prepustitve praznini, te zmedene spomine, ki jih ni moč razjasniti navkljub tesnobi, ki jih obiskuje v navalih, te odrevenelosti, te ničnosti, te pomanjkljivosti, ta kratka zamaknjenja.

Parsifal se v snegu opira na kopje: "Toliko misli, da se pozabi." Nenadoma divje gosi vzletijo. V snegu so tri kaplje krvi.

Pisati, to je slišati izgubljeni glas. To je imeti čas, da poiščeš besedo uganke, da pripraviš svoj odgovor. To je iskati govor v izgubljenem govoru. To je brez prestanka prehajati razmik med lažjo ali Ersatz in nerazumljivo motnostjo stvarnosti, med prekinjenostjo govora, prepuščenega odcepitvi predmetov in zaobseženega v identifikaciji posameznikov – obrazom, videnim v ogledalu –, in materinskim tokom,

reko, materinskim curkom seča – obrazom, videnim v obraz. "Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi quae erant parvuli. Videmus nunc per speculum in aenigmate: tunc autem facie ad faciem." Pavel iz Tarza je v prvem pismu, ki ga je naslovil na Korinčane, napisal: "Ko sem bil otrok, sem govoril kakor otrok, mislil kakor otrok, sodil kakor otrok; ko pa sem postal mož, sem dal slovo temu, kar je otroškega. Zdaj gledamo v ogledalu, megleno, takrat pa bomo iz obličja v obličje." Kar išče pisatelj, za katerega je pisanje življenje, v trenutku, ko piše knjige, najbrž nikoli ni delo, ki je rezultat zapisa, temveč ta kolaps. Osebnost se strinjam, da je to, kar iščem, ko pišem, manko. In kdo ne bi verjel tega, ko vidi, kaj pišem? To pomeni možnost, da se v trenutku, ko pišem, odtegnem sleherni refleksivni polastitvi sebe samega po sebi samem. To pomeni odtegniti se vse do časa, ko sem bil odsoten. To pomeni odtegniti se tja, kjer sem nastal. To je ognjišče. Ali vsaj uganka. Katera uganka? Budisti odgovarjajo, da je uganka Maja. Kdo je Maja? To je odsev Nirvane. Katera je sanskrska beseda za uganko? To je beseda braman. To pomeni, zahvaljujoč manku na novo doseči pobožje govora. To je izvir, proti kateremu se vse svoje življenje strastno vrača losos, da bi se drstil, torej, da bi umrl. Doseže ga, da bi dal življenje in umrl. Pisati, to pomeni drstiti se. Ta občutek spojitve je najstarejša struga, voda, ki raztaplja, tekoči prostor, kjer poplesavamo umirajoč, kjer prihodnost postane preteklost, kjer smrt ustreza rojstvu. To je ta pena. To je Afrodita. Belo, ki je uganka. Belo, ki je natančno primerljivo tistemu, kar išče bralec, ko se potaplja v branje, vendar belo še više proti toku. Belo, ki je bolj izgubljeno, kakor je izgubljen bralec, kajti ta je gospodar svoje izgube. Belo bliže izviru in tako, da se mu tisti, ki obvladuje svojo izgubo, paradoksalno, nikoli ne more približati. Belo kakor ikra. Belo kakor kaplja, ki jo prepusti užitek.

Belo kakor poplesavanje. Pena ni nič drugega kakor stepeno morje. Afrodita je "boginja, rojena iz pene."

Enkrat na teden se je Meluzina zaklenila v prepovedano sobo in se tam kopala. Ponovno je postala riba. Poplesavala je v kadi. Pela je.

Gospod Lusignanski je hotel videti. Predrl je svinčeno steno in njegova žena je kriče izginila, ko ga je poškropila z velikim udarcem repa po kadi.

Pri ljudeh lahko ostanemo, samo dokler ne spregledajo naše živalske narave. Kakor vile smo, ki jih izgovorjena beseda uniči. Če zmotimo tišino, izginejo v trenutku poplesavanja.

V prepovedani sobi, v sobi filogeneze, v zavetju pred pogledi, pisec poplesava. Spremeni se v opico, potem v martinčarja, potem v močerada. Potem doseže jezero premoga. Zdrsne ob obali. Potopi se in se spremeni v ribo. Spoji se z vodo, senco noči, kaosom, velikim pokom, torej pesmijo Meluzine. Ta krik, to je pisanje. To je kratek stik med ontogenezo in filogenezo, na zahodu sveta, onkraj Noči.

Ime na koncu jezika (Le nom sur le bout de la langue) Pascala Quignarda je izšlo 1993. Malodane hkrati je založba P.O.L. izdala tudi roman *L'amour pur* Agustine Izquierdo in literarni Pariz se je nekaj tednov ukvarjal z nepotrjenimi, a za poznavalce nespornimi domnevami, češ da gre za istega avtorja. Zakaj naj bi Pascal Quignard zabrisal avtorstvo dela svojega ustvarjanja (*L'amour pur* je že drugi roman skrivnostne Agustine Izquierdo), ni povsem jasno (gre za odpoved, poigravanje z žensko pisavo, ali zgolj za spretno reklamno potezo ...?), a mogoče bi bilo reči, da se je zgolj na nov način vrnil k svoji temi: izmuzljivosti pisca in pisanja.

Pascal Quignard, rojen 1948 v Verneuil-sur-Avre v Eure, je s svojim imenom doslej podpisal okrog trideset knjig, pripovedi, delc, razprav, romanov ali pravljic. Med pomembnejše štejejo: *Carus* (1980), *Une gêne technique à l'égard des fragments* (1986), *Le Salon du Wurtemberg* (1986), *La leçon de musique* (1987), *Les Escaliers de Chambord* (1989), *Albucius* (1990), *La Raison* (1990), *Petits Traités I do VIII* (1990), *Georges de la Tour* (1991) in *Tous les matins du monde* (1991), po katerem je Alain Corneau posnel s sedmimi Cezarji nagradjeni film s sinom in slavnim očetom Depardieu.

Knjiga *Ime na koncu jezika* je gotovo značilna za pisanje tega erudita, ki svojo pisavo sofisticirano oblikuje s poznavanjem starih jezikov, postopkov iz glasbene kompozicije in likovne umetnosti. Izhodiščna iniciacija z glasbo – Quignardova velika ljubezen (ki jo deli tudi z junakinjo romana *L'amour pur*: zaljubi se v meniha, ko ga v noči sliši igrati na lutnjo; in menih izdaja Boga v predanosti glasbi ... in potem tudi telesnemu poželenju ... in umre v kesanju zaradi teh izdaj ...; tudi junak romana *Tous les matins du monde* je virtuoz na violi da gamba iz 17. st.), tema, inspiracija in na neki način tudi vzor pri iskanju jezika ... Potem potopljenost v pradačni čas (Quignardova ljubezen sicer velja posebej 18. st), znotraj katerega pa paradoks želje v "klasičnem slogu" zazveni presenetljivo moderno. Mešanje žanrov, v katerem zgodba prehaja v esej in se mit prepleta z avtobiografsko izpovedjo. Vseskoz erotika: od telesne želje do erotike jezika – v tesnem prepletu z molkom, mankom in smrtjo. Vse v enem, kajti Quignard skupaj s Freudom verjame, da je misel samo substitut želje.

Mala razprava o Meduzi (Petit traité sur Méduse), ki sledi tu objavljeni zgodbi madrigalu in iz katere smo prevedli samo uvod in daljši odlomek iz osrednjega dela, se v osnovi vrti okrog pisanja: njen predmet je sam akt izbiranja besed. Beseda mora pobegniti in govor zatajiti, da bi se lahko potopili v globoke vode, iz katerih bodo privedene "prave besede nad globino tišine". V razpravi, v kateri se številni motivi iz različnih mitologij prepletajo z navezavami na psihoanalizo in avtobiografsko izpovedjo, Quignard opisuje svojo nemost v otroštvu, med katero je začel pisati. Pisanje je doživeto kot "edini način, kako govorimo molče ... Kajti to je bil edini način, da sem lahko ostal v zavetju tega imena, ne da bi se dokončno izgnal iz govora."

Quignard je pisec, ki se ljubi z jezikom.

Prevedla in spremno opombo napisala **Diana Koloini**